

2018-091

Archeologienota Heist-op-den-Berg Liersesteenweg 203

Programma van maatregelen

Bert ACKE en Maarten BRACKE

19-10-2018

1. Gemotiveerd advies

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag te Heist-op-den-Berg Liersesteenweg 203, gelegen buiten woon- of recreatiegebied waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 5000m² of meer beslaat en de aanvrager een natuurlijke persoon of privaatrechtelijke rechtspersoon is, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Het noordelijk deel van het plangebied staat op de bodemkaart gekarteerd als een Lhc bodem, een natte zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B-horizont. Het zuidelijk deel is gekarteerd als een sLdc bodem, een matig natte zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont.

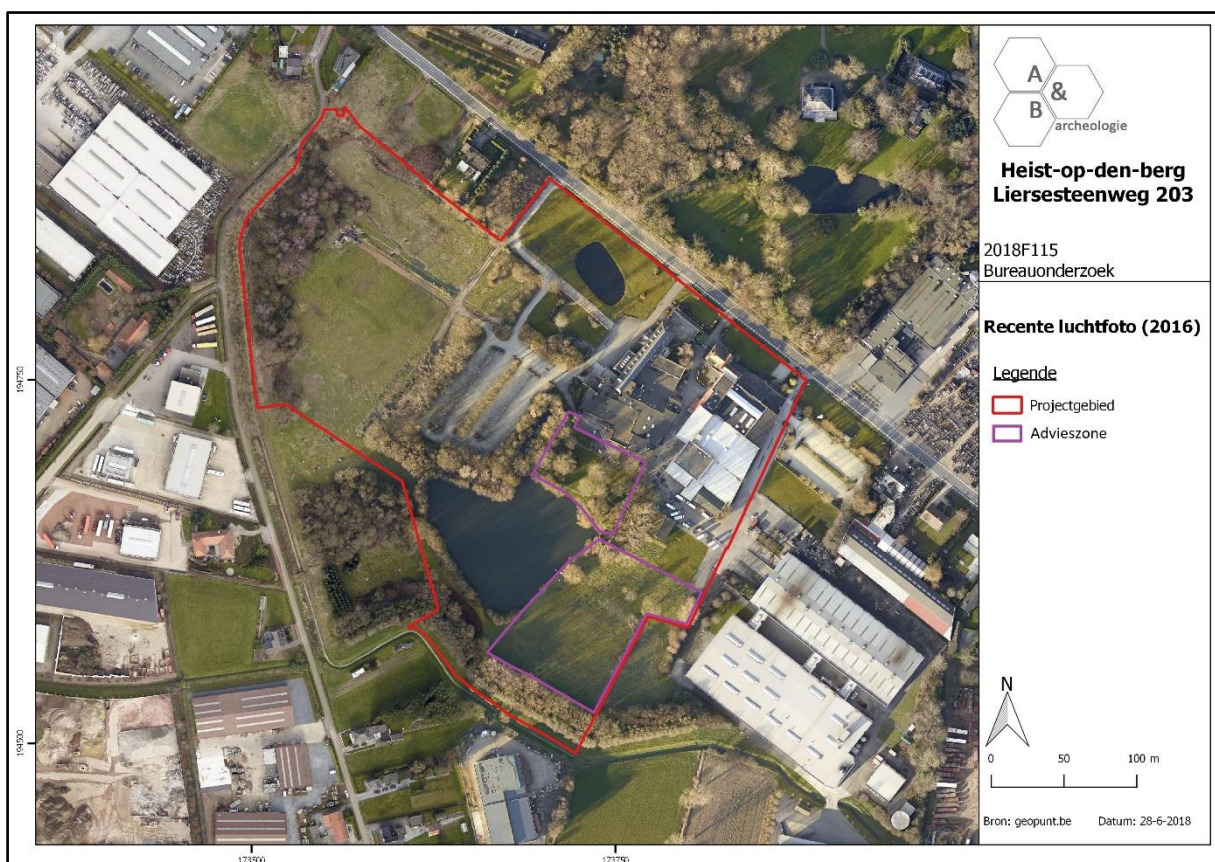
Voor het projectgebied zelf zijn geen archeologische gegevens gekend. In de omgeving bevinden zich voornamelijk gekende historische gebouwen/sites. Ten noordwesten van het projectgebied zijn enkele archeologische sites aanwezig ter hoogte van de Werftsesteenweg waarbij sporen uit de metaaltijden, de Romeinse periode en de Middeleeuwen werden aangetroffen. Ten noordoosten aan Ter Hagen werd een erf uit de ijzertijd opgegraven. De historische bronnen geven aan dat het gebied in de 18de eeuw zich in het 'Groenbergh Bosch' bevindt en geleidelijk aan ontgonnen wordt. In de 20ste en 21ste eeuw wordt de site geïncorporeerd in het industrieterrein. De periode voor de 18de eeuw is ongekend. De aan- of afwezigheid van een archeologische site kan niet vastgesteld worden op basis van het bureauonderzoek. Gezien de omliggende gekende archeologische sites en vondstmeldingen is er een zeker archeologisch potentieel.

De geplande werkzaamheden, binnen het plangebied van 89515m², omvatten in eerste instantie het voorbereidende werk, in dit geval het verwijderen van de aanwezige bomen, het gedeeltelijk dichten van de grootste vijver, het volledig dichten van de kleine vijver en de afbraak van de bestaande gebouwen. Het tweede luik omvat de eigenlijke bouwwerkzaamheden. Op het terrein zal een KMO zone opgetrokken worden bestaande uit meerdere units over het volledige plangebied. Daarnaast worden verbindingswegen aangelegd en zullen nutsvoorzieningen (leidingen, riolering, ...) voorzien worden.

Concluderend kan gesteld worden dat de geplande werken en de daarbij gepaarde graafwerkzaamheden een nefaste impact hebben op het bodemarchief en bijgevolg het archeologisch erfgoed. Het bureauonderzoek heeft echter aangetoond dat de geplande werken voornamelijk uitgevoerd gaan worden op het reeds zwaar verstoorde deel van het projectgebied. Hierbij blijven nog 2 zones over waarop mogelijk onderzoek kan plaatsvinden. Deze zones hebben een gezamenlijke oppervlakte van ca. 11550m² en bevinden zich ten oosten en noorden van de grote vijver. Gezien de resultaten van het bureauonderzoek dient hier verder onderzoek te gebeuren in de vorm van proefsleuven.

Het uitgevoerde bureauonderzoek is volledig waarbij alle relevante en beschikbare bronnen teruggevonden werden en geraadpleegd. Op basis van het verslag van resultaten van het bureauonderzoek kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site echter niet gestaafd worden. Wel werd duidelijk dat het terrein een mogelijk archeologisch potentieel kent. Daarom is voor een deel van het projectgebied dat dermate verstoord zal worden noodzakelijk om een verder vooronderzoek uit te voeren. Er wordt geadviseerd om vooronderzoek uit te voeren in de vorm van proefsleuven. Deze techniek is volgens een kosten-batenanalyse de beste optie om alle archeologische informatie te verzamelen. Andere vooronderzoeken (boringen, geofysisch, oppervlakteprospecties en metaaldetectie) zijn niet zinvol en dienen bijgevolg niet uitgevoerd te worden.

Het verder vooronderzoek dient te gebeuren in uitgesteld traject. De geplande werken worden pas ontwikkeld onder opschortende voorwaarde van het verkrijgen van een vergunning, waardoor het economisch niet aan te raden is voorafgaand al kosten te investeren voor een veldonderzoek. Het sleuvenonderzoek kan bovendien ook pas uitgevoerd worden na het rooien van de bomen. De bomen mogen enkel gekapt worden tot op het niveau van het huidige maaiveldniveau. De stronken mogen pas verwijderd worden na afronding van het archeologisch onderzoek. Op die manier wordt het mogelijk archeologische erfgoed niet verstoord.

Figuur 1 Uitsnede uit het kadasterplan met aanduiding van het projectgebied en de advieszone (bron: geopunt.be).

2. Administratieve gegevens en afbakening

Locatiegegevens: Antwerpen, Heist-op-den-Berg, Liersesteenweg 203

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 173560 en Y: 194994; X: 173899 en Y: 194460

Kadastergegevens: Heist-op-den-Berg, afdeling 2, sectie I, perceel nr. 566v4, 566p5, 1566k5, 566m5, 566f5, 634e, 633a, 631 en 632a

Oppervlakte totale plangebied: ca. 89.515m²

Oppervlakte advieszone: ca. 11550m² (zie figuur 1)

De zone voor verder archeologisch vooronderzoek heeft een oppervlakte van ongeveer 11550m². Op basis van de impact van de werkzaamheden dient verder vooronderzoek te gebeuren door middel van proefsleuven. De onderzoeksmethodes worden hiernavolgend verder gedetailleerd besproken.

Het verder vooronderzoek dient te gebeuren in uitgesteld traject. De geplande werken worden pas ontwikkeld onder opschortende voorwaarde van het verkrijgen van een vergunning, waardoor het economisch niet aan te raden is voorafgaand al kosten te investeren voor een veldonderzoek. Het sleuvenonderzoek kan bovendien ook pas uitgevoerd worden na het rooien van de bomen. De bomen mogen enkel gekapt worden tot op het niveau van het huidige maaiveldniveau. De stronken mogen pas verwijderd worden na afronding van het archeologisch onderzoek. Op die manier wordt het mogelijke archeologische erfgoed niet verstoord.

3. Vraagstelling

Het doel van de onderzoeken is het achterhalen of er op het terrein één of meerdere archeologische sites aanwezig zijn en te bepalen welke maatregelen dienen te worden genomen voorafgaand aan de verdere ontwikkeling van het projectgebied. Daarnaast kan ook de verstoringsgraad in kaart gebracht worden. Hieronder worden enkele specifieke, niet limitatieve, onderzoeksvragen weergegeven.

- Vraagstellingen voor een proefsleuvenonderzoek:
 - Zijn er archeologische sporen aanwezig? Welke spoorcategorieën komen voor?
 - Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen sporen?
 - Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren en behoren ze tot één of meerdere periodes?
 - Zijn er indicaties omtrent artisanale activiteiten of aanwijzingen voor andere functionele eigenschappen?
 - Wat is de relatie tussen de archeologische sporen en het landschap? Kunnen de resultaten gekoppeld worden aan eerder archeologisch onderzoek?
 - Kan een archeologische site uitgesloten worden?
 - Wat is de graad van verstoring binnen het plangebied?

4. Plan van aanpak (onderzoeksstrategie, -methode en –technieken)

Uit het verslag van resultaten kwam naar voor dat verder onderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven de meest aangewezen methode is om het plangebied te onderzoeken.

Het vooronderzoek kan gebeuren na het bekomen van de nodige vergunningen.

De afbakening van het plangebied en de advieszone voor verder onderzoek is te vinden op figuur 1. De voorziene onderzoeksmethode moet niet uitgevoerd worden indien de geplande werken als nog niet zullen plaatsvinden.

- Proefsleuvenonderzoek

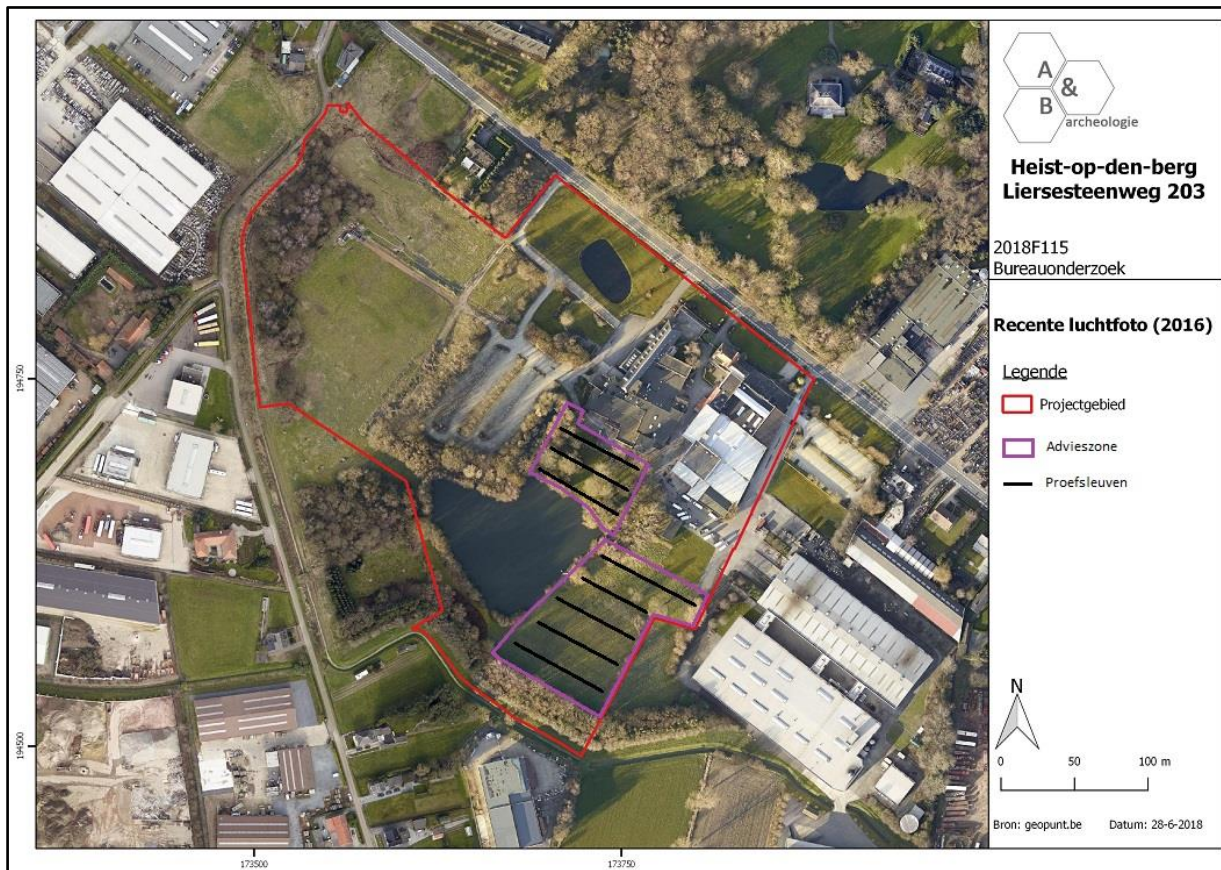
Teneinde na te gaan of er archeologisch relevante grondsporen aanwezig zijn binnen het onderzoeksgebied, dient gebruik gemaakt van de inplanting van parallelle ononderbroken proefsleuven in het onderzoeksgebied. Bij de inplanting bedraagt de afstand tussen de proefsleuven minimum 12m en maximum 15m (van middenpunt tot middenpunt). Voor de uitgraving wordt gebruik gemaakt van een niet-getande graafbak. De sleuven zijn 1,80 tot 2m breed. In dit geval zullen 8 NW-ZO georiënteerde sleuven aangelegd worden. Daarnaast worden extra volg-, dwars- of kijkvensters aangelegd om beter inzicht te krijgen in de aard van de aangetroffen archeologische sporen. Deze worden vrij gekozen door de uitvoerende erkende archeoloog tijdens het veldonderzoek.

De advieszone is ca. 11550m² groot waarvan 10% oftewel 1155m² dient onderzocht te worden door middel van proefsleuven. Aanvullend hierbij moet nog voor 2,5% oftewel 289m² aan kijkvensters, dwars- of volgsleuven aangelegd te worden. In totaal wordt zo 12,5% oftewel 1444m² onderzocht.

Mogelijk kan het sleuvenplan of de inplanting aangepast worden aan de terreinsituatie. Eventuele aanpassingen dienen gemotiveerd te gebeuren door de erkend-archeoloog.

De grond wordt gescheiden afgegraven en gestockeerd naast de sleuf. Het dichten gebeurt op zo'n manier dat de originele bodemopbouw opnieuw bekomen wordt en dat de draagkracht van de bodem minstens gelijk is aan de draagkracht voorafgaand de start van het veldwerk. Indien nodig worden kwetsbare sporen (bv. urnengraven) afgedekt met waterdoorlatende doek.

Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage van de hierboven beschreven methodes dienen te voldoen aan de methodiek zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. Het onderzoeksdoel is succesvol bereikt indien de vraagstelling gefundeerd kan beantwoord worden.

Figuur 2 Projectie van de sleuven op de orthofoto van 2017 (bron: geopunt.be).

5. Gewenste competenties

- Het team voor het proefsleuvenonderzoek moet bestaan uit minstens 2 archeologen waarbij minstens 1 van de uitvoerende archeologen minstens 100 werkdagen ervaring heeft met onderzoek op de bodem- en sedimenttypes die in het plangebied voorkomen, en beide beschikken over minstens 40 werkdagen veldervaring met proefsleuvenonderzoek.

6. Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er zijn geen voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk.